

Spis treści / Table of contents

Od Zespołu Redakcyjnego	
– Editorial	5
Wkład Profesor Alicji Jarugowej w rozwój nurtów badawczych rachunkowości / Contribution of Professor Alicja Jaruga to the development of accounting research directions	7
Przemysław Kabalski, Joanna Sz wajcar – <i>Dorobek naukowy Profesor Alicji Jarugowej. Nurt sprawozdawczości finansowej</i>	
– Research work of Professor Alicja Jaruga in the field of financial reporting ...	7
Żaneta Pietrzak, Tomasz Wnuk-Pel – <i>Wkład Profesor Alicji Jarugowej w rozwój rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej</i>	
– The contribution of Professor Alicja Jaruga to cost and management accounting development	21
Ewa Śnieżek, Joanna Piłacik – <i>Międzynarodowe regulacje rachunkowości i harmonizacja zasad sprawozdawczości finansowej w dorobku naukowym Profesor Alicji Jarugi</i>	
– Professor A. Jaruga’s contribution to international accounting regulations development and financial reporting harmonization	39
Michał Wiatr – <i>Wkład Profesor Alicji Jarugowej w badania historii rachunkowości</i>	
– The contribution of Professor Alicja Jaruga to accounting history research	57
Joanna Stępień-Andrzejewska – <i>Wpływ dorobku Profesor Alicji A. Jarugi na rozwój wybranych nurtów badawczych</i>	
– Influence of scientific achievements of Professor Alicja A. Jaruga on development of selected research trends	69
Artykuły nawiązujące do nurtów badawczych rachunkowości rozwijanych przez Profesor Alicję Jarugową / Papers referring to accounting research trends developed by Professor Alicja Jaruga	89
Jacek Gad – <i>Funkcja rozliczeniowa systemu rachunkowości według Profesor Alicji Jarugowej – perspektywa nadzoru korporacyjnego</i>	
– The accountability function of the accounting system according to Professor Alicja Jaruga – corporate governance perspective	89

Ewa Walińska, Marcin Michalak – <i>Polityka rachunkowości w kontekście poglądów naukowych Profesor Alicji Jarugowej</i> – Accounting policy in the context of Professor Alicja Jaruga’s scientific views	107
Radosław Ignatowski – <i>Pojęcie dochodów, przychodów i zysków według MSSF i analiza praktyki ich prezentacji w sprawozdaniach finansowych</i> – On income, revenue and profit in IFRSs, and their presentation in financial statements	131
Jacek Kalinowski – <i>Ujęcie i prezentacja kosztów działalności deweloperskiej – kluczowe problemy</i> – Recognition and presentation of real estate projects costs – key problems ...	153
Jan Michalak – <i>Wpływ wprowadzenia MSSF 8 na przydatność sprawozdawczości segmentów na przykładzie największych spółek europejskich</i> – Impact of IFRS 8 on segment reporting usefulness in the largest European companies	173
Anna Szychta – <i>Kierunki alternatywnych badań naukowych w rachunkowości zarządczej</i> – Alternative research trends in management accounting	193
Mikołaj Turzyński – <i>Rachunkowość czasu II wojny światowej w okupowanej Polsce: przypadek Generalnego Gubernatorstwa</i> – Accounting during World War II in occupied Poland: the case of General Government	225
Sprawozdania z konferencji / Conference statements	245
Ewa Walińska, Marcin Michalak – <i>Sprawozdanie z II seminarium naukowego Komisji Nauki Rachunkowości przy Oddziale Polskiej Akademii Nauk w Łodzi</i>	245
Ewa Walińska, Marcin Michalak – <i>Report on the 2nd Scientific Seminar organized by the Accounting Science Committee at the Lodz Branch of the Polish Academy of Sciences</i>	249
Wykaz recenzentów artykułów w ZTR w 2014 roku – List of reviewers of articles in ZTR in 2014	253
Call for papers in English to the special issue of „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” in 2015	255
Informacja dla autorów	257
Instructions for authors	265

Wkład Profesor Alicji Jarugowej w rozwój nurtów badawczych rachunkowości / Contribution of Professor Alicja Jaruga to the development of accounting research directions

Dorobek naukowy Profesor Alicji Jarugowej Nurt sprawozdawczości finansowej

Przemysław Kabalski, Joanna Sz wajcar

Streszczenie

Celem artykułu jest przybliżenie dorobku naukowego Profesor Alicji Jarugowej w dziedzinie sprawozdawczości finansowej. Dorobek ten jest ogromny, zarówno pod względem liczby osiągnięć, jak i ich znaczenia. Cechuje go niezwykła różnorodność tematyczna. A. Jarugowa zajmowała się m.in. założeniami koncepcyjnymi sprawozdawczości finansowej, społeczno-ekonomicznymi uwarunkowaniami modeli sprawozdawczości, prawnymi i instytucjonalnymi rozwiązaniami w zakresie rachunkowości finansowej, sprawozdawczością na temat kapitału intelektualnego i odpowiedzialności społecznej, koncepcjami wyceny (także w warunkach inflacji) i wieloma innymi zagadnieniami (zarówno ogólniejszymi, jak i szczegółowymi). Definicje, poglądy i stwierdzenia Profesor Jarugowej weszły do kanonu polskiej myśli rachunkowości, a Jej badania stanowią wzór i inspirację dla kolejnych pokoleń badaczy problematyki sprawozdawczości finansowej.

Summary

Research work of Professor Alicja Jaruga in the field of financial reporting

This article presents the work of Professor Alicja Jaruga in the field of financial reporting. Her contribution to the development of this discipline is immense, both in terms of the number and diversity of topics investigated and the significance of the achievements in these areas of research. The issues explored by Professor Jaruga include the conceptual framework of financial reporting, socio-economic determinants of reporting models, legal and institutional context of financial reporting, intellectual capital and social responsibility reporting, valuation concepts (also in inflationary environments) and a broad range of other topics, both general and specific. Professor Jaruga's definitions, ideas and conclusions form part of the canon of Polish accounting thought, and her research provides a model and inspiration for future generations of researchers exploring issues in financial reporting.

Wkład Profesor Alicji Jarugowej w rozwój rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej

Żaneta Pietrzak, Tomasz Wnuk-Pel

Streszczenie

Celem artykułu jest zaprezentowanie dorobku naukowego Profesor Alicji A. Jarugowej z obszaru nurtu badawczego – rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza. Dorobek ten jest utożsamiany przede wszystkim z kluczowymi publikacjami Profesor Jarugowej oraz kontynuacją Jej myśli badawczej w działalności naukowej pracowników Katedry Rachunkowości Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego. Dla realizacji celu pracy autorzy przeprowadzili studia literaturowe, zarówno prac autorstwa Profesor Jarugowej, publikacji poświęconych Jej karierze naukowej, jak i materiałów, które uznane zostać powinny za kontynuację Jej dorobku. Zainteresowania naukowe Alicji Jarugowej były związane od początku Jej kariery przede wszystkim z obszarem rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej. Początkowo w centrum Jej badań znajdowały się koszty pośrednie oraz różnorakie modele rachunku kosztów wykorzystywane w zarządzaniu przedsiębiorstwem (m.in. wieloblokowy i wielostopniowy rachunek kosztów i wyników). Późniejsze opracowania to przede wszystkim prezentacja na gruncie krajowym rozwiązań oraz narzędzi rachunkowości zarządczej znanych i wykorzystywanych m.in. w Japonii, Stanach Zjednoczonych czy krajach Europy Zachodniej. Z drugiej strony kierunki wyznaczone przez dokonania i doświadczenia Profesor Jarugowej stały się podstawą dla badań prowadzonych przez Jej wychowanków oraz kolejne pokolenia naukowców, którzy w tym duchu opracowywali swoje rozprawy doktorskie, habilitacyjne oraz różnego rodzaju publikacje i wystąpienia konferencyjne.

Summary

The contribution of Professor Alicja Jaruga to cost and management accounting development

The purpose of this paper is to present the scientific achievements of Professor Alicja A. Jaruga in the field of cost accounting and management accounting. These achievements are understood as Professor Jaruga's publications and the continuation of Her thoughts in scientific research carried out by the staff of the Department of Accounting, Faculty of Management, University of Lodz. To achieve the purpose of this article, the authors conducted in depth literature studies including works authored by Professor Jaruga, publications devoted to Her academic career, and materials that should be considered as continuation of Her research work. Professor Jaruga's research interests were concentrated from the beginning of Her career on cost and management accounting. Initially Her research was focused on indirect costs and various models of cost accounting used in companies management (including multi-stage and multi-block profit statement). Subsequent publications are mainly devoted to presentation in Polish literature of solutions and management accounting tools known and used, among others, in Japan, United States of America

and Western Europe. The directions set by Profesor Jaruga's work became the basis for research carried out by next generations of researchers and the source of inspiration for their doctoral and habilitation dissertations, various publications and conference papers.

Międzynarodowe regulacje rachunkowości i harmonizacja zasad sprawozdawczości finansowej w dorobku naukowym Profesor Alicji Jarugi

Ewa Śnieżek, Joanna Piłacik

Streszczenie

Znaczące miejsce w dorobku naukowym Profesor Alicji Jarugi zajmuje nurt zainteresowań skupiony na międzynarodowych regulacjach rachunkowości i harmonizacji zasad sprawozdawczości finansowej. Celem artykułu jest zaakcentowanie wkładu naukowego Profesor Jarugi w ten nurt, a zarazem wskazanie Jej roli w kształtowaniu wiedzy i praktyki w zakresie informacyjnych perspektyw dla zrównoważonego rozwoju społecznie odpowiedzialnej działalności gospodarczej. W artykule zastosowano metodę dedukcyjną wspomaganą studiami literatury. Autorki wykazały, że imponujący dorobek naukowy Profesor Alicji Jarugi na zawsze wpisał się w podwaliny współczesnej rachunkowości ery informacji i wiedzy, wytyczył kierunki rozwoju współczesnego (także zintegrowanego) raportowania biznesowego w dobie wciąż rosnącego znaczenia społecznej odpowiedzialności biznesu i w dążeniu do zrównoważonego rozwoju.

Summary

Professor A. Jaruga's contribution to international accounting regulations development and financial reporting harmonisation

A significant place in Prof. Alicja Jaruga's scientific work is taken by the question of international accounting regulations and harmonisation of financial reporting principles. The article emphasizes Professor Jaruga's contribution to this field and her role in the development of knowledge and practice in the area of information perspectives for sustainable development of socially responsible business. The article is based on the methods of deduction, supported by literature studies. The authors have shown that the impressive academic achievement of Professor Alicja Jaruga is inscribed in the foundations of modern accounting in the era of information and knowledge, and set the directions of contemporary business reporting development in the days of constantly growing importance of corporate social responsibility in striving for sustainable development.

Wkład Profesor Alicji Jarugowej w badania historii rachunkowości

Michał Wiatr

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie wkładu Profesor Alicji Jarugowej w rozwój nurtu badawczego w zakresie historii rachunkowości. Ukazanie Jej jako inicjatorce wielu badań naukowych w tym obszarze, ambasadorce polskiej rachunkowości na arenie międzynarodowej, a także osoby, dla której wymiana naukowa i współpraca zagraniczna odgrywały zawsze największą rolę. W artykule wykorzystano studia literaturowe i biograficzne.

Summary

The contribution of Professor Alicja Jaruga to accounting history research

The purpose of this article is to present prof. Jaruga's contribution to the development of Polish accounting history research. It highlights her role as initiator of a number of research projects in this area, ambassador of Polish accounting on international arenas, and a person for whom foreign exchange and cooperation have always been of primary importance. The article is based on biographical and literature studies.

Wpływ dorobku profesor Alicji A. Jarugi na rozwój wybranych nurtów badawczych

Joanna Stępień-Andrzejewska

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie znaczenia dorobku naukowego prof. zw. dr hab. dr h.c. Alicji A. Jarugi. Dorobek naukowy został zaprezentowany w podziale na obszary zainteresowań, czyli rachunkowość zarządczą i rachunek kosztów, rachunkowość finansową, harmonizację rachunkowości, rachunkowość sektora publicznego oraz historię rachunkowości. W wymienionych powyżej obszarach przedstawiono najważniejsze publikacje oraz wskazano liczbę powołań dla poszczególnych nurtów badawczych. W artykule przedstawiono również najważniejsze tłumaczenia prac wydanych w języku angielskim, przygotowane pod kierownictwem Profesor A. Jarugi. Do analizy dorobku z uwzględnieniem liczby publikacji i powołań wykorzystano program *Publish or perish 4*.

Summary

Influence of scientific achievements of Professor Alicja A. Jaruga on development of selected research trends

The purpose of this article is to highlight the importance of scientific achievements of Professor Alicja A. Jaruga. Presentation of her work is divided according to areas of interest, which include management accounting and cost accounting, financial accounting, accounting harmonization, public sector accounting and accounting history. For each of these areas the most important publications are presented and the number of citations is given. The paper also reviews the most important translations prepared under the guidance of prof. A. Jaruga. *Publish or perish program 4* was used in the analysis.

Artykuły nawiązujące do nurtów badawczych rachunkowości rozwijanych przez Profesor Alicję Jarugową / Papers referring to accounting research trends developed by Professor Alicja Jaruga

Funkcja rozliczeniowa systemu rachunkowości według Profesor Alicji Jarugowej – perspektywa nadzoru korporacyjnego

Streszczenie

Celem artykułu jest wskazanie znaczenia funkcji rozliczeniowej systemu rachunkowości w procesie rozliczenia z odpowiedzialności zarządu przed akcjonariuszami, radą nadzorczą oraz interesariuszami. Punktem odniesienia w ramach niniejszych rozważań jest dorobek naukowy Profesor Alicji Jarugowej. W artykule dokonano analizy funkcji rozliczeniowej systemu rachunkowości w ramach mechanizmów wewnętrznych i zewnętrznych nadzoru korporacyjnego. Wnioski przedstawione w artykule sformułowano na podstawie studiów literatury krajowej i zagranicznej. Przedmiotem zainteresowania autora była syntetyczna klasyfikacja funkcji systemu rachunkowości zaproponowana przez Profesor Alicję Jarugową, zgodnie z którą system ten pełni funkcję: informacyjną, atestacyjną oraz rozliczeniową.

Summary

The accountability function of the accounting system according to Professor Alicja Jaruga – corporate governance perspective

The purpose of the article is to show the importance of the accountability function of the accounting system in reference to the management accountability to shareholders, supervisory board and stakeholders. Scientific achievements of Professor

Alicja Jaruga are a frame of reference for these considerations. The article analyzes the accountability function of the accounting system within internal and external mechanisms of corporate governance. The conclusions presented in this paper are based on domestic and foreign literature study. The author focused on a synthetic classification of the accounting system functions proposed by Professor Alicja Jaruga, according to which the accounting system performs the informative, attestation and accountability functions.

Polityka rachunkowości w kontekście poglądów naukowych Profesor Alicji Jarugowej

Ewa Walińska, Marcin Michalak

Streszczenie

W artykule przedstawiono i poddano analizie poglądy Profesor Alicji Jarugowej na istotę, cel i znaczenie polityki rachunkowości w systemie sprawozdawczości finansowej podmiotów gospodarczych, podkreślając w szczególności ich nowatorski charakter. W artykule wskazano uwarunkowania historyczne, w jakich rodziły się poglądy dotyczące polityki rachunkowości i w jakich powstała definicja polityki rachunkowości autorstwa Profesor Jarugowej. Wskazano przy tym ponadczasowy charakter oraz adekwatność tej definicji do nowych wyzwań stojących przed polityką rachunkowości, będących skutkiem zmian w otoczeniu funkcjonowania współczesnych przedsiębiorstw i stosowanych strategii działania i modeli biznesowych. W artykule zastosowano metodę studiów literaturowych oraz metodę analizy i konstrukcji logicznej.

Summary

Accounting policy in the context of Professor Alicja Jaruga's scientific views

The paper presents and analyzes Professor Alicja Jaruga's views on the nature, purpose and significance of accounting policy in the context of the financial reporting system. The authors examined in particular the innovative character of Professor Jaruga's definition of 'accounting policy'. They also indicated the historical conditions in which Professor Jaruga's views on 'accounting policy' and the definition were being worked out. The context mentioned above revealed the timeless character and adequacy of the definition to the new challenges that accounting policy is facing. These challenges stem from changes in the contemporary business environment as well as implemented strategies and business models. The paper uses the method of literature studies and the method of analysis and logical construction.

Pojęcie dochodów, przychodów i zysków według MSSF i analiza praktyki ich prezentacji w sprawozdaniach finansowych

Radosław Ignatowski

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza terminologiczna oraz przedstawienie zależności, jakie występują między pojęciami: „dochód”, „przychód”, „zysk” i „całkowity dochód” w MSSF, a które to zależności i terminy nawet w oryginalnej wersji MSSF (*revenue, income, profit, gain, comprehensive income*) budzą kontrowersje i nie zawsze są całkowicie spójne. Podstawą analizy empirycznej są sprawozdania finansowe giełdowych spółek z Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, sporządzone za lata 2010–2012, wybranych spośród indeksu WIG20 i sWIG80. Do realizacji celu artykułu zostały zastosowane wybrane metody badawcze: metoda deskryptywna, analiza krytyczna oraz – do analizy stosowanej praktyki i postawionych hipotez – jakościowa metoda pierwotnych badań empirycznych, wsparta prostymi miarami liczbowymi. Weryfikacja postawionych dwu hipotez, *H1*: Na jakość sporządzanego sprawozdania z całkowitego dochodu według MSSF przez poddane analizie spółki znacząco wpływają normy regulacyjne stosowane wcześniej przed zastosowaniem się do postanowień MSSF oraz *H2*: Jakość sporządzanych sprawozdań finansowych przez analizowane spółki jest zależna od wielkości spółki, poprzez badanie empiryczne nie daje podstaw do ich odrzucenia.

Summary

On income, revenue and profit in IFRSs, and their presentation in financial statements

The purpose of this article is to present and analyze the meaning of and relations among the concepts of income, revenue, profit, gain, and total comprehensive income as used in IFRSs, which, even in the original version of IFRS (in English) arouse controversy as they are not always consistent, and sometimes even contradictory. Empirical analysis had been done on financial statements prepared for the period 2010–2012 by companies listed on the Warsaw Stock Exchange, selected from the WIG20 index and sWIG80 index. Research methods applied in this study include descriptive method and critical analysis; for the purpose of analysis of practice and for verification of working hypotheses, qualitative method of original empirical research, supported by simple numerical measures, was used. Two hypotheses have been tested: *H1*: The quality of statements of comprehensive income prepared by the analyzed companies in accordance with IFRS depends on application of regulations, both current and those which were applied previously, and *H2*: The quality of financial statements prepared by the analyzed companies depends on the size of the company. Empirical verification of these hypotheses gave no reasons for their rejection.

Ujęcie i prezentacja kosztów działalności deweloperskiej – kluczowe problemy

Jacek Kalinowski

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja kluczowych problemów ewidencji, rozliczania i prezentacji kosztów w działalności deweloperskiej. Zostały objaśnione następujące zagadnienia: • początek przedsięwzięcia deweloperskiego • ujęcie gruntu lub prawa wieczystego użytkowania gruntu w działalności deweloperskiej • reklasyfikacja ujęcia i prezentacji przedsięwzięcia deweloperskiego po jego zakończeniu. Dla zrealizowania celów artykułu przeprowadzono krytyczną analizę literatury oraz wybranych regulacji rachunkowości, zarówno polskich, jak i międzynarodowych. Ponadto wykorzystano analizę przypadków w celu lepszego zobrazowania objaśnianych problemów. Przedstawione w artykule przykłady i ich objaśnienia należy potraktować jako wskazówkę do interpretacji poszczególnych przepisów regulacji rachunkowości, w tym w szczególności są one rozszerzeniem treści Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8 *Działalność deweloperska*. Rolą rachunkowości jest odwzorowanie rzeczywistości ekonomicznej w taki sposób, aby informacje te były użyteczne dla szerokiego kręgu odbiorców, zatem poruszone w artykule problemy mają na celu przybliżanie nas do tego idealnego stanu, który zapewni informacje wiarygodne, rzetelne, użyteczne i dostarczane na czas.

Summary

Recognition and presentation of real estate projects costs – key problems

The aim of the paper is to present the main problems of recording, settlement and presentation of costs in real estate projects. The following issues are explained: • beginning of a real estate project • recognition of land or the right of perpetual usufruct of land in real estate projects • reclassification of recognition and presentation of a real estate project after its completion. In order to accomplish the purpose of the article, a critical analysis of available literature and selected accounting regulations, both Polish and international, was carried out. In addition, case studies were used to better illustrate the problems. The presented examples and their explanations should be taken as guidelines to the interpretation of various provisions of accounting regulations. In particular, they are an extension of the content of Domestic Accounting Standard no. 8 *Real estate projects*. Since the role of accounting is to depict the economic reality in such a way as to make information useful to a wide audience, the problems raised in this article are intended to approximate us to this ideal goal, which is provision of credible, reliable, useful and timely information.

Wpływ wprowadzenia MSSF 8 na przydatność sprawozdawczości segmentów na przykładzie największych spółek europejskich

Jan Michalak

Streszczenie

Celem artykułu jest przeanalizowanie wpływu zmiany w regulacjach rachunkowości – zastąpienie MSR 14 przez MSSF 8 – na sposób sporządzania sprawozdania według segmentów przez największe spółki z Polski i innych krajów europejskich oraz na przydatność sprawozdań finansowych dla ich użytkowników. Dla osiągnięcia celu artykułu zostały zrealizowane badania literaturowe oraz empiryczne badania porównawcze. Badania empiryczne objęły 355 podmiotów z 15 krajów, przy czym dane z 14 krajów pochodziły z danych wtórnych (badania Nichols i współpracowniczek, 2012), a dane dla podmiotów z Polski zostały zebrane przez autora. Wnioski z badania wskazują zarówno na pozytywne, jak i negatywne skutki wprowadzenia MSSF 8 z punktu widzenia przydatności sprawozdań finansowych dla użytkowników. W dużej części przypadków zaobserwowany został brak wyraźnego oddziaływania wdrożenia MSSF 8 na sposób sporządzania sprawozdań finansowych i na ich przydatność dla użytkowników. Brak skutków oddziaływania wdrożenia MSSF 8 na sposób sporządzania sprawozdań finansowych jest szczególnie widoczny w dwóch aspektach. Po pierwsze, większość podmiotów nie zmieniła liczby ani sposobu wyodrębniania segmentów. Po drugie, nie zrealizowała się również obawa o zmniejszenie liczby wyodrębnianych segmentów geograficznych. Do skutków pozytywnych zmian w regulacjach należy zaliczyć efekty takie, jak zmniejszenie liczby podmiotów jedno-segmentowych, zwiększenie liczby segmentów oraz możliwość spojrzenia na podmiot „oczami zarządu”. Do negatywnych skutków należy zmniejszenie zakresu ujawnień zwłaszcza w przypadku zobowiązań segmentów oraz nakładów na zakup aktywów trwałych segmentów.

Summary

Impact of IFRS 8 on segment reporting usefulness in the largest European companies

The aim of the paper is to analyse the impact of change in accounting regulations – the replacement of IAS 14 by IFRS 8 – on the form and content of segment reporting of the largest companies from Poland and other European countries and on its usefulness for users. In order to achieve the objective of the article, literature study and comparative empirical research were conducted. The empirical study covered 355 entities from 15 countries. Data for fourteen countries were taken from research carried out by Nichols *et al.* (2012), and data for Polish firms were collected by the author. Conclusions of the study indicate neutral, positive and negative effects of the introduction of IFRS 8 on financial statements usefulness. In most cases was

observed a lack of clear impact of the implementation of IFRS 8 on segment reports content and usefulness. Neutral consequences of the enforcement of the new standard for financial reporting are particularly evident in two respects. Firstly, most of the companies did not change the number or criteria of segment disclosure. Secondly, reduction in the scope of disclosure on geographical segments, envisaged by some IFRS 8 critics, did not materialize. Positive changes resulting from IFRS implementation include: reduction in the number of single segment entities, significant increase in the number of segments and possibility to see an entity through the eyes of management. The negative effect of the accounting regulation change is the reduction in the scope of disclosures – especially on segment liabilities and segment capital expenditures.

Kierunki alternatywnych badań naukowych w rachunkowości zarządczej

Anna Szychta

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja istoty, podejmowanej tematyki i metodyki kierunków badawczych zaliczanych do badań alternatywnych w rachunkowości zarządczej oraz wskazanie teorii pochodzących z innych dyscyplin społecznych leżących u podstaw tych kierunków badawczych. Artykuł powstał w rezultacie przeprowadzonych przez autorkę studiów zagranicznej i polskiej literatury przedmiotu i stanowi próbę wskazania argumentów potwierdzających następujące tezy: 1) rachunkowość zarządcza, stanowiąc część nauki rachunkowości, jest subdyscypliną nauk społecznych, której cechą jest pluralizm teorii leżących u podstaw prowadzonych w jej zakresie badań; 2) alternatywne badania prowadzone przez zagranicznych badaczy od końca lat 70. XX wieku przyczyniły się do postrzegania zastosowania rachunkowości zarządczej w podmiotach gospodarczych jako praktyki społecznej kształtowanej pod wpływem otoczenia organizacyjnego i społecznego i jednocześnie wpływającej na te otoczenia.

Alternatywne badania w rachunkowości nie stanowią w Polsce dostatecznie znanego, a tym bardziej rozwijanego trendu badawczego. Dopiero ostatnio są one przedmiotem zainteresowania niektórych pracowników naukowych. Zdaniem autorki, podjęcie alternatywnych badań w obszarze rachunkowości przez polskich pracowników naukowych może przyczynić się do ukazania rachunkowości jako aktywności społecznej w kontekście rozwoju i przemian społeczno-gospodarczych w kraju w przeszłości i obecnie. Prezentowany artykuł ma charakter przeglądowy i stanowi wstęp do dalszych badań. Ze względu na ograniczenia objętościowe nie zawiera pełnej oceny prezentowanych kierunków badawczych, ani ich porównania. Po objaśnieniu istoty alternatywnych badań w rachunkowości zarządczej i wyszczególnieniu ich siedmiu kierunków, w artykule zostały przedstawione charakterystyczne

cechy tych kierunków wraz ze wskazaniem przykładowych publikacji autorów zagranicznych prezentujących wyniki studiów badawczych do nich zaliczanych.

Summary

Alternative research trends in management accounting

The paper presents the nature, topics addressed and methods used in alternative management accounting research, and highlights the underlying theory developed within other social disciplines. It is based on the study of Polish and foreign literature of the subject carried out by the author to find arguments confirming the following theses: 1) management accounting, being a sub-area of accounting, is a sub-discipline of social sciences and is characterized by plurality of theories underlying research in this field; 2) alternative research directions pursued since the late 1970s have contributed to the perception of management accounting in business entities as social practice shaped by the organizational and social environment, but also itself shaping this environment.

In Poland, the knowledge of alternative directions of accounting research is scarce and there is hardly any activity being conducted in this area of study. Only quite recently has it attracted the interest of some scholars. The author is convinced that undertaking alternative research in accounting by Polish researchers would contribute to the understanding of accounting as social activity in the context of Poland's past and present socio-economic development. The paper offers an overview of the subject and is an introduction to further investigations. Due to length constraints, it does not provide a comprehensive discussion of the presented trends or their comparison. The explanation of the nature of alternative research in management accounting is followed by description of seven research directions and examples of publications that address this theme.

Rachunkowość czasu II wojny światowej w okupowanej Polsce: przypadek Generalnego Gubernatorstwa

Mikołaj Turzyński

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie rozwiązań reformy rachunkowości przeprowadzonej podczas okupacji niemieckiej na ziemiach polskich włączonych do Generalnego Gubernatorstwa. Teza artykułu została sformułowana następująco: okupant traktował rachunkowość jako narzędzie sprawowania władzy, ukierunkowane przede wszystkim na sprawowanie kontroli. W celu uzasadnienia tezy przeprowadzono badania empiryczne o charakterze archiwalnym obejmujące dokumenty i akty prawne wydane przez okupanta niemieckiego podczas II wojny światowej. W artykule przedstawiono sytuację ekonomiczną Generalnego Gubernatorstwa, zagadnienia podatkowe, kwestie wprowadzenia jednolitego planu kont, rachunku kosztów, uproszczonej rachunkowości stosowanej w małych przedsiębiorstwach handlowych oraz

kształtowania cen podczas wojny. Zawarte w artykule wyniki badań uzasadniają tezę, że władze nazistowskie maksymalizowały znaczenie funkcji kontrolnej rachunkowości, traktując ją jako narzędzie sprawowania władzy.

Summary

Accounting during World War II in occupied Poland: the case of General Government

The purpose of this article is to present the accounting reform during German occupation of Polish territories incorporated into the General Government. The thesis of the article is as follows: the occupation authorities treated accounting as a tool of governance, focused mainly on the exercise of control. In order to verify the thesis empirical research was conducted involving archival documents and legal acts issued by the German occupiers during World War II. The paper discusses the economic situation of the General Government, tax issues, introduction of a uniform chart of accounts, costing, simplified accounting used in small commercial enterprises and the shaping of prices during the war. The research findings presented in the article confirm the thesis that Nazi authorities maximized the role of the control function of accounting, treating it as a tool of governance.